

GRÄNSÖVERSKRIDANDE SAMARBETEN I NORDEN

11 PROJEKT SOM HAR FÖRÄNDRAT SIN REGION

NORDREGIO
Nordic Centre for Spatial Development

ISSN 1403-2511

norden
Nordiska ministerrådet

Denna rapport är utgiven med finansiellt stöd från Nordiska ministerrådet. Innehållet i rapporten avspeglar inte nödvändigtvis Nordiska ministerrådets synpunkter, åsikter eller anbefallningar.

► **TEXT & LAYOUT**

Brandline. Jörgen Däckfors, Sofia Mårtensson & Martina Melin.

► **FOTO**

Lars-Ingvar Eriksson, iStockphoto, ScandinavianStockPhoto, Niclas Dahlström, Martin Eliasson, Helifoto.

► **TRYCK**

Östertälje Tryckeri [Miljömärkt trycksak, 341342]

► **UTGIVNING**

2011

GRÄNSREGIONALT SAMARBETE GER NORDISK NYTTA

Du håller i din hand den första översiktliga presentationen av konkreta gränsregionala projekt som delfinansierats av Nordiska ministerrådet. Avsikten med framtagandet av denna exempelsamling har varit att ge en bild av verksamhetens bredd och lyfta fram ett antal lyckade projekt från de senaste åren. De projekt som presenteras utgör dock enbart ett urval av den mängd gränsregionala samarbetsprojekt och gemensamma aktiviteter som genomförts med nordiskt stöd under de tre senaste decennierna.

Det gränsregionala samarbetet har sitt ursprung och är starkt förankrat hos regionala och lokala aktörer, som sett ett naturligt behov och nytta i att samarbeta med sina motparter över de nordiska land- och havsgränserna. Redan i ett tidigt skede, på 1970-talet, gick Nordiska ministerrådet in för att stödja denna verksamhet. Det gränsregionala samarbetet sågs som en konkret och människonära form av nordiskt samarbete. Det utgör ett gott komplement till samarbetet på statlig nivå, mellan ministerier och myndigheter, och till det samarbete som bedrivs av medborgarorganisationer. Det är i gränstrakterna som det nordiska umgänget konkretiseras i vardagen. Där stöter vi på likheter och olikheter i regler, språk och traditioner, och där kan de problem som de förorsakar identifieras – och ofta lösas – och de samarbetsmöjligheter som framkommer tas tillvara. Det gränsregionala samarbetet lyfter också fram det faktum att Norden är ett

geografiskt stort område, med skiftande utmaningar och möjligheter. Det tillför en regional dimension och konkretiserar de stora nordiska projekten.

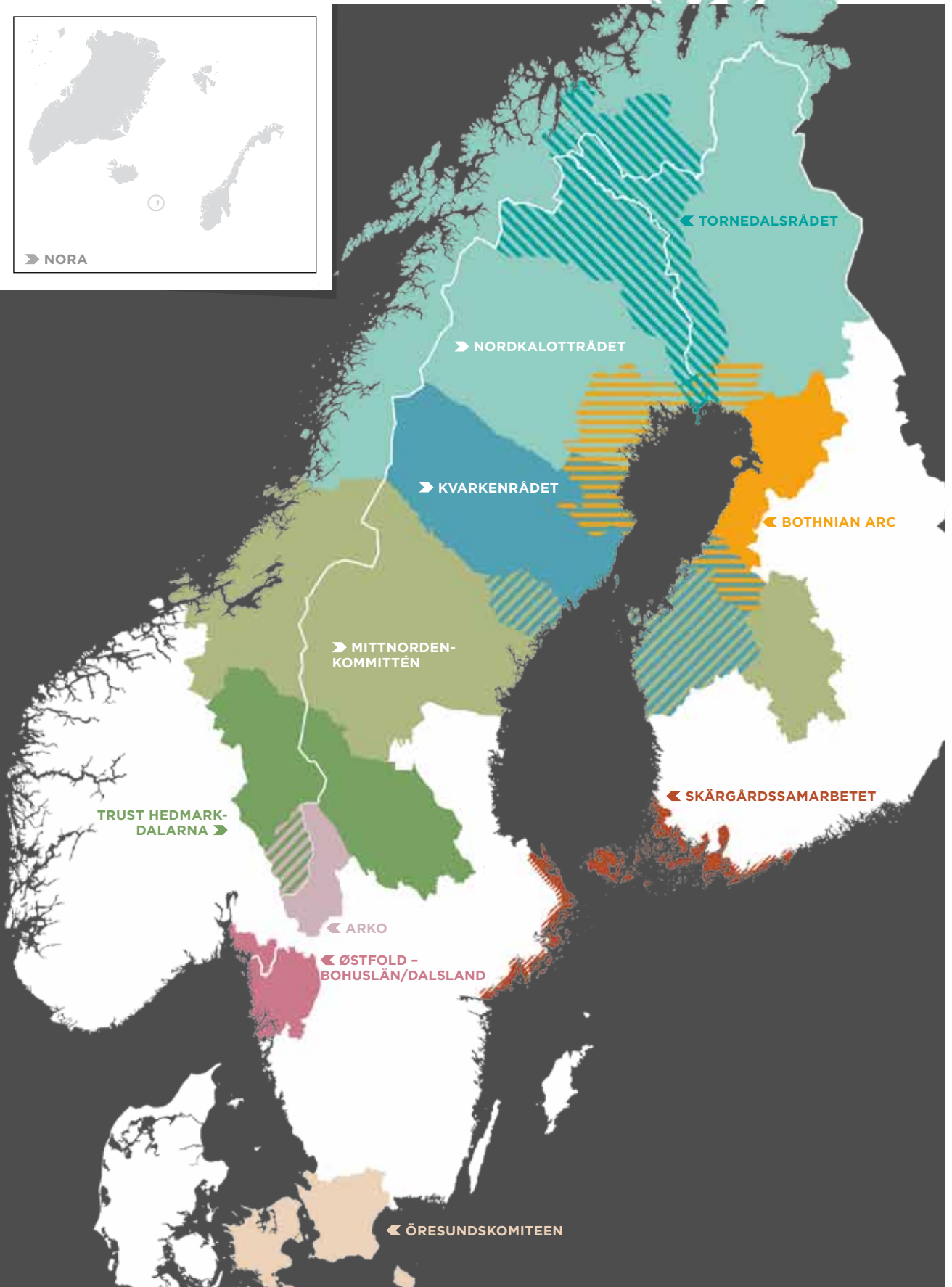
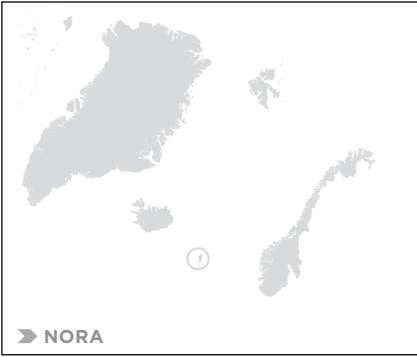
Numera får de flesta nordiska gränskommittéerna stöd från Nordiska ministerrådet för sin verksamhet. Denna publikation bygger på situationen år 2010, då antalet stödmottagande kommittéer var elva. Varje kommitté har sin egen historia, profil, organisationsform mm, som beskrivits i en separat publikation.

I denna publikation är fokus inte på organisationerna, utan på innehållet och resultatet av samarbetet. Vi har valt elva projekt, ett från varje kommitté, i avsikt att belysa samarbetet inom de teman som NMR särskilt prioriterat i sin gränsregionala strategi. Det är projekt som bidrar till att utveckla näringslivets konkurrenskraft, identifiera och lösa gränshinder, ta fram hållbara miljö- och energilösningar och utveckla kommunikationerna i de berörda gränsregionerna.

Jag hoppas publikationen ska bli en ögonöppnare och en användbar informationskälla för alla dem som ”inte riktigt vetat vad gränskommittéerna sysslar med”. Vi vill ge dem som funderar på nyttan av nordiskt samarbete en rad konkreta exempel på lyckade och resultatrika satsningar. Vi hoppas också att publikationen ska fungera som inspirationskälla för dem som jobbar med nordiskt gränsregionalt samarbete och att den ska få användning i internationella sammanhang, som ett utställningsfönster för det nordiska sättet att samarbeta över gränser.

HARRY EKESTAM

- **ARKO.**
EUROPAS BÄSTA GRÄNSÖVERSKRIDANDE PROJEKT 2004.
SID 8
- **BOTHNIAN ARC.**
STARK NÄRINGSLIVSUTVECKLING INOM ENERGIOMRÅDET.
SID 10
- **KVARKENRÅDET.**
SÅ BLEV KVARKENS SKÄRGÅRD ETT AV UNESCO:S VÄRLDSARV.
SID 12
- **MITTNORDENKOMMITTÉN.**
DEN EFTERLÄNGTADE GENVÄGEN ÖVER NORDEN.
SID 14
- **NORA.**
ETT BLIVANDE VÄRLDSFÖRETAG PÅ FÄRÖARNA.
SID 16
- **NORDKALOTTRÅDET.**
SATSNINGEN PÅ DE UNGA ENTREPRENÖRERNA.
SID 18
- **SKÄRGÅRDSSAMARBETET.**
SCANDINAVIAN ISLANDS - ETT NYTT VARUMÄRKE
PÅ DEN EUROPEISKA RESEMARKNADEN.
SID 20
- **TORNEDALSÅRÅDET.**
GRUVBRYTNING GER TORNEDALEN UPPSVING.
SID 22
- **TRUST HEDMARK-DALARNA.**
PRAKTIK ÖVER GRÄNSERNA.
SID 24
- **ÖRESUNDSKOMITEEN.**
ÖRESUNDSMODELLEN EN FÖREBILD I EUROPA.
SID 26
- **ØSTFOLD - BOHUSLÄN/DALSLAND.**
BUSINESS MATCH PÅ ETT EFFEKTIVARE SÄTT.
SID 28

VÄLKOMMEN TILL VÅRA NORDISKA GRÄNSKOMMITTÉER

En gränskommitté är förlängningen av något som människor i alla tider sysslat med – ett praktiskt samarbete kring och en gemensam syn på en region, dess invånare och näringar. Den stora skillnaden är att samarbetet i gränskommittéerna går över en nationsgräns, har en tydlig organisation och att arbetet är riktat mot såväl nationella beslutsfattare som befolkningen.

Rent formellt består en gränskommitté av medlemmar från gränsområdena i två eller flera länder, som arbetar för att öka samarbetet i gränsregionen till gagn för alla. Medlemmarna är oftast kommuner och regioner, men även nationella och privata aktörer kan ingå.

De elva gränskommittéerna som finns presenterade i den här publikationen stötades alla finansiellt av Nordiska ministerrådet i 2010, men skiljer sig från varandra på en lång rad punkter. Några är belägna i storstadsregionerna, andra i mycket perifera områden. Några täcker ett mycket stort område, medan andra fokuserar sina aktiviteter till kommuner som ligger nära riksgränsen. Några överskrider två länder medan andra täcker tre eller ännu fler. De här geografiska skillnaderna ger olika förutsättningar för verksamheterna, och eftersom de också är mycket olika uppbyggda rent organisatoriskt, har varje gränskommitté sina prioriteringar och fokusområden.

I det här sammanhanget ska det också nämnas att gränskommittéernas prioriteringar och medlemsammansättning – och därmed geografiska omfattning – ändras från tid till annan, och att de därmed inte utgör några fasta enheter.

Deras verksamhet i gränsregionerna innebär dock också att det finns en del likheter i villkoren och temana för deras arbete. Först och främst är samtliga gränskommittéers huvudsyfte att bidra till ökad tillväxt och utveckling i den enskilda gränsregionen. Den här utvecklingstanken grundar sig i en förväntan om att dynamiska och

välintegrerade regioner kan hålla kvar och locka till sig företag och medborgare, att större regioner har en bättre resursgrund för tillväxt och utveckling och att varje region har potential att kunna utvecklas ytterligare.

Därmed har samtliga gränsregioner även samma uppgift, nämligen att de ska bryta ned både konkreta och mentala gränshinder i sin region och få sina medlemsorganisationer, samarbetspartner, invånare, politiker, företag etc. att titta utanför de nationella gränserna när regionens utvecklingspotential ska adresseras.

De elva gränskommittéerna delar den grundläggande principen om nordisk nytta när det gäller nordiskt samarbete över gränserna. Principen innebär att samarbetet förväntas ha en större sammanlagd effekt än en nationell åtgärd skulle ha. Det gäller i synnerhet för de aktiviteter som stärker den nordiska identiteten och ökar den samnordiska kompetensen och konkurrenskraften.

TRE TVÄRGÅENDE TEMAN - TRE UTMANINGAR

Gränskommittéerna som stöds av Nordiska ministerrådet arbetar med tre centrala tvärgående teman som anses vara grundläggande för att nå syftena: gränsstatistik, gränshinder samt samarbete och erfarenhetsutbyte mellan gränskommittéerna.

UTMANINGEN MED GRÄNSSTATISTIK

1 Under de senaste åren har en alltmer gränsöverskridande arbetsmarknad vuxit fram och med den gränsöverskridande arbetspendling. I och med

det kommer också efterfrågan på statistiska uppgifter om den gränsöverskridande arbetsmarknaden. Lokala och regionala arbetsmarknader längs de nordiska landsgränserna med spridningseffekter över gränserna skapar ett behov av gränsöverskridande statistik om pendlingsmönster och andra grundläggande statistiska mått, såsom hushållens inkomster, som inte finns registrerade i de nationella databaserna.

Nationell statistik har vissa – ofta betydande – brister när det gäller att skapa en klarare bild av gränsregionerna. Ett generellt problem är att nationell statistik endast registrerar det som sker inom de nationella gränserna. En gränsarbetare som är folkbokförd i Sverige kommer till exempel inte ha sina norska inkomster registrerade i samma register, vilket resulterar i en alltför låg nivå på hushållets inkomster.

För gränskommittéerna är gränsöverskridande statistik naturligtvis viktig, eftersom den visar de faktiska förhållandena i regionen. Det här är därför en självklar fråga på gränskommittéernas bord. Det har förekommit ett antal olika projekt som sammanfört regionstatistik, till exempel upprättandet av databasen Örestat i Öresundsregionen och en liknande satsning som visar statistik i Västra Götaland-Østfold-regionen. Frågan har också tagits upp inom Nordiska ministerrådet när man utarbetat nordiska pendlingskartor.

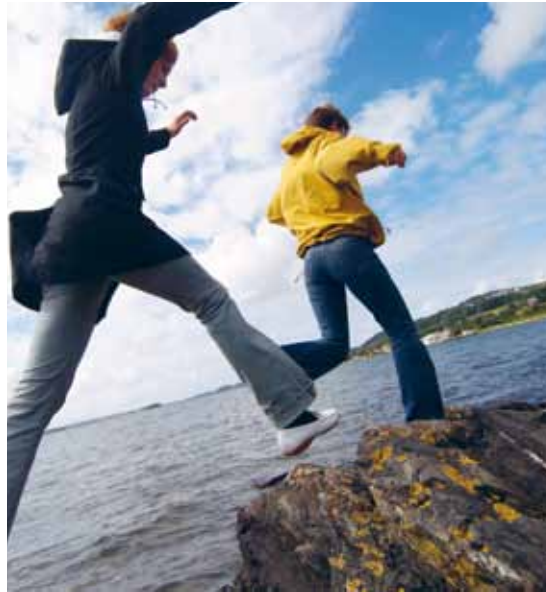
Det senaste initiativet är införandet av en gemensam nordisk databas. Under hösten 2008 gav Nordiska ministerrådet statistikbyråerna i Danmark, Norge och Sverige uppdraget att konstruera en nordisk statistisk databas - StatNord - med målet

att presentera gränsöverskridande statistik för migration och arbetsmarknad. Arbetet med att ta fram jämförbar statistik från tre nationella ramar inleddes i slutet av 2008 och den 30 november 2009 lanserades den nya databasen. Sedan lanseringen har man fört en diskussion om databasens utveckling och om framtida finansiering av en uppdatering – ett arbete som gränskommittéerna naturligtvis är mycket involverade i och följer med stort intresse.

UTMANINGEN MED FORMELLA OCH ANDRA GRÄNSHINDER

2 Nordiska ministerrådet definierar i sin gränshinderdatabas ett gränshinder så här: *”Ett gränshinder är i detta sammanhang varje form av problem som begränsar eller försvårar människors och företags/bedräfters möjligheter att operera fritt över gränserna i Norden”*. Eftersom fokus för gränshinderdatabasen är de lagmässiga hindren, fördjupas definitionen: *”Endast problem som beror på lagar/lover, tillämpningen av lagar och EU-regelverk eller administrativ tillämpning utfärdad av myndighet eller liknande, betraktas i detta sammanhang som gränshinder. Hinder som beror på felaktig eller bristfällig information/kunskap räknas ej som gränshinder”*.

Det är således tydligt att ett gränshinder enligt denna definition ska förstås som ett lagmässigt hinder som försvårar rörlighet över gränserna. Formella gränshinder är oftast relaterade till arbetsmarknaden och uppstår när anställda eller företag ska agera tvärs över de nationella gränserna. I gränskommittéernas konkreta arbete är det emellertid uppenbart att de lagmässiga hindren inte är den enda formen av gränshinder som kommittéerna arbetar för att bryta ned. Tvärtom finns en lång rad fysiska, funktionella och mentala gränshinder som påverkar möjligheterna till ett framgångsrikt samarbete över gränserna och som kräver andra arbetssätt än att ändra lagstiftningar. Som exempel kan det röra sig om behov av tvärgående infrastruktur, större kunskaper i grannspråket eller behov av generella kunskaper om grannlandets kultur och befolkning.

Nedbrytningen av gränshinder är således ett centralt arbetsområde för flera gränskommittéer, men eftersom de formella gränshindren är en mycket komplex fråga sker arbetet i samarbete med en rad andra organisationer. Först och främst samarbetar gränskommittéerna med Nordiska ministerrådet genom dess Gränshinderdatabas, som samlar alla identifierade nordiska gränshinder, analyserar orsaken till problemet och ajourför problemets process och eventuella lösning. Informationen finns tillgänglig på <http://granshinder.norden.org>.

Arbetet med gränshinder koordineras även med Gränshinderforum, som är en politisk arbetsgrupp upprättad av de nordiska samarbetsministrarna för att lösa de nordiska gränshinderproblemen. Gränskommittéerna samarbetar även med de två bilaterala gränstjänsterna Grensetjänsten i Morokulien (www.gtm.nu), som arbetar med gränshinder mellan Sverige och Norge, och Öresund Direkt (www.oresund-direkt.com), som är en informationstjänst som förmedlar offentlig information från myndigheter till medborgare och företag i Öresundsregionen, samt försöker främja samarbetet mellan myndigheter och handläggare i regionen.

UTMANINGEN MED SAMARBETE OCH ERFARENHETSUTBYTE MELLAN GRÄNSKOMMITTÉERNA

3 De gränskommittéer som finns presenterade i den här publikationen utgör långt ifrån alla gränsöverskridande samarbeten i Norden. Åtskilliga fler kan nämnas, bland annat Interreg-samarbetsprojekt och gränskommittéer mot grannländer som Ryssland, de baltiska länderna, Polen och Tyskland.

Gränskommittéerna vi berättar om här har dock den fördelen att de tack vare sitt gemensamma finansiella stöd från Nordiska ministerrådet har ett forum för interaktion. De har en lång rad likheter och gemensamma utmaningar, som gör att de också har stora fördelar av att lära från varandra och samarbeta kring projekt som kan vara nyttiga för mer än en region. Gränskommittéerna är eniga om att de har mycket att lära av varandra, sätter stort värde på nätverket och ser gärna att det utvecklas ytterligare.

Nordiska ministerrådet finansierar ett årligt ”Gränsregionalt Forum” där gränskommittéernas sekretariat och politiker bjuds in till ett tvådagarsseminarium. Programmet varierar från år till år, och syftar till att behandla ämnen som är aktuella för gränskommittéernas arbete. Forumet fungerar således som mötesplattform och bidrar till att stärka känslan av att vara en grupp gränskommittéer under Nordiska ministerrådet.

Arbetsområden som statistik och gränshinder vittnar också om att det finns ett stort samarbete mellan gränskommittéerna – både i konkreta projekt och generellt när det gäller att behandla samma teman och försöka påverka såväl nationell som nordisk politik.

Norden är ingen solitär, utan både det gemensamma nordiska samarbetet och de enskilda gränskommittéerna orienterar sig mot övriga europeiska gränskommittéer i sitt arbete. Det sker bland annat via AEBR (Association of European Border Regions), som arbetar för att öka kommittéernas uppmärksamhet inom EU. Genom att samarbeta och utbyta erfarenheter över nationella gränser utvecklas och lär gränskommittéerna tillsammans. ◀

EUROPAS BÄSTA GRÄNSÖVERSKRIDANDE PROJEKT 2004

Hur kan man göra det lättare att leva och verka vid den svensk-norska gränsen? Det var frågeställningen som låg till grund för projektet Grensetjänsten, som efter att ha överträffat alla resultatförväntningar fått fortsatt liv efter projektperiodens slut. Varje månad får drygt 2 000 privatpersoner och företag svar på sina frågor, där majoriteten rör sig om arbetsmöjligheter på andra sidan gränsen.

Människorna som lever längs den 161 mil långa svensk-norska gränsen har i alla tider tagit del av arbetsmarknaden i grannlandet, handlat där det är billigast, anlitat fackfolk och yrkesspecialister i närområdet och tagit del av kultur- och fritidsutbudet. Här blir gränsen mellan länderna ett osynligt byråkratiskt hinder med liten koppling till den praktiska verkligheten.

Integrationen mellan Sverige och Norge ökar hela tiden och det växande utbytet är förstuds positivt, samtidigt som det tydligt blottlägger de olika typer av problem som begränsar och bromsar utvecklingen. Det rör sig om allt från skillnader i regelverk till brist på kunskaper och samordning.

I en rapport från Nordiska ministerrådet påpekar man dessutom att myndigheter och privatpersoner har en "nästan helt motsatt syn på gränshindrens och problemens existens", det vill säga att myndigheterna inte upplever problemen som stora, medan förfrågningar från företag och enskilda personer visar att problemen faktiskt är omfattande.

INITIATIVET VID MOROKULIEN

Morokulien är den näst största gränsövergången mellan Sverige och Norge, med svenska Värmland och norska Hedmark på varsin sida gränsen. Platsen har ett symbolvärde och 1914 restes ett fredsmonument till minne av 100-årig fred mellan länderna. Här passerar mer än 6 000 personbilar gränsen varje dygn.

ARKO

Här har också den svensk-norska arbetsförmedlingen Inre Skandinavia kunnat visa på behoven och nyttan av samarbete över landsgränsen. De kunde visa att sektorisering och centralstyrning förhindrar snabba och smidiga lösningar och att många problemanalyser följs av åtgärder som inte räcker till. Det var tydligt att det saknades en drivande aktör med både förankring och tillräckliga kunskaper för att identifiera, bearbeta och lösa problem.

MÖTET GAV EN INFORMATIONS- OCH RÅDGIVNINGSVERKSAMHET

För att hitta och etablera en sådan aktör tog kommunerna Eda och Eidskog på varsin sida om gränsen vid Morokulien kontakt med gränskommittén ARKO. De började med att kalla representanter från de regionalt ansvariga på de båda ländernas försäkringskassa, tullmyndighet, skatteverk, arbetsförmedling och A-kassa till ett möte. Dessutom kom representanter från Svenskt Näringsliv, Näringslivets Hovedorganisasjon, LO och berörda regionala förvaltningsmyndigheter.

Målet med mötet var att upprätta en försöks- och utvecklingsverksamhet för att kvalitetssäkra en tillgänglig, professionell och samordnad informations- och rådgivningsverksamhet på plats i Morokulien, men även med service via internet och telefon.

Målgruppen för projektet med informations- och rådgivningsverksamheten var alla de privatpersoner, organisationer

och aktörer inom näringslivet som söker information om eller har problem som på något vis är kopplade till gränsöverskridande verksamhet.

Som ett direkt resultat bildas så Grensetjänsten, med ett namn som symboliskt nog är en blandning av det norska och svenska språket. Grensetjänsten har målet att förenkla ekonomisk aktivitet och tillväxt i området genom att samordna olika myndigheter. Målen är även att stödja myndigheterna nationellt med att identifiera och få bort gränshinder och att samarbeta med nätverk som finns mellan andra gränsregioner.

GRENSSETJÄNSTENS FLYGANDE START

Grensetjänsten kunde dra igång omedelbart, eftersom både kompetens och kundunderlag redan fanns, i form av verksamheten med arbetsförmedlingen Inre Skandinavia. Tjänsten bemannades med fem fasta och ett antal rörliga medarbetare från bland annat Försäkringskassan. Förfrågningar kom från i stort sett alla samhällsgrupper. Från företaget med behov av tjänster för rekrytering av medarbetare och för information om blanketter i samband med verksamhet på båda sidor av gränsen, till personer som skulle pensionera sig och ville köpa ett sommarställe på andra sidan gränsen. Majoriteten av förfrågningarna rörde svenskar som ville ha information om arbetsmöjligheter i Norge och vid starten kom ett fyrtiotal telefonförfrågningar om dagen. Idag hanterar man över 2 000 förfrågningar i månaden.

GRENSERÅDET FÖR DE SVÅRA FALLEN

För att hitta en smidig samarbetsform mellan Grensetjänsten, myndigheter och organisationer upprättades även Grenserådet. Här möts man flera gånger om året för att diskutera och försöka undanröja de gränshinder som kräver mer än rätt information för att lösas. Härifrån lyfts sedan de problem som inte går att lösa regionalt till rätt instans – det kan röra sig om allt från lagändringar och myndighetssamordning till att främja internationella ändringar.

UTSEDD TILL EUROPAS BÄSTA GRÄNSÖVERSKRIDANDE PROJEKT 2004
Grensetjänsten levererade resultat i princip från dag ett. Under den inledande projekt-

perioden mellan 2002 och 2006 lyckades man i de allra flesta fallen både nå och överträffa målen. Som ett tecken på framgångarna blev Grensetjänsten under 2004 utsedd till Europas bästa gränsöverskridande projekt och omtalat som ett föregångsexempel för övriga Europa.

GRENSSETJÄNSTEN IDAG

Framgången ledde till att Grensetjänsten fick en fortsättning på sin verksamhet efter projektperioden med samma organisation och upplägg som tidigare. Verksamheten drivs nu vidare med finansiering från bland annat NAV, Arbetsförmedlingen i Sverige, Nordiska ministerrådet, Utrikesdepartementet, berörda departement i Norge, Länsstyrelsen i Värmland, Hedmark

Fylkeskommune med flera. De formella ägarna av Grensetjänsten är Eda och Eidskog kommuner.

Grensetjänsten är en fackinstans till Nordisk Grensehinderforum och har bland annat blivit ombedd av Regeringskansliet i Sverige att undersöka förutsättningarna för och leverera en rapport om ett liknande gränsöverskridande samarbete i Nordkalottområdet. ◀

► FAKTA

ARKO:S ROLL. Gränskommittén ARKO deltog med erfarenhet och nätverk i startfasen av Grensetjänsten och med finansiering under projektperioden 2002–2006. Projektet drevs som ett Interreg III A-projekt. ARKO ingår idag i Grenserådet.

STARK NÄRINGSUTVECKLING INOM ENERGIOMRÅDET

På Nordkalotten finns många energiintensiva företag och energisektorn i regionen är stark – inte minst tack vare den stora tillgången på vattenkraft och skog. Övergången till förnybara energikällor ger dessutom skogs- och jordbruket nya tillväxtmöjligheter. Två projekt som satt fokus på och samlat aktörerna i regionen är ”Center of Expertise for Energy in Cold Climate” och vidareutvecklingen ”Network of Expertise for Energy in Cold Climate”.

EU har satt målet att 20 procent av den energi som produceras år 2020 ska komma från förnybara energislag och har därmed gett en tydlig signal till såväl regeringar som företag om vikten av satsningar inom energiområdet. På Nordkalotten finns drivkrafter för en fortsatt utveckling inom det förnybara energiområdet och nya arbetstillfällen kan skapas både i småskaligt företagande och genom en ökad samverkan mellan olika aktörer. I oktober

BOTHNIAN ARC

2007 fångades möjligheterna upp från politiskt håll, när utrikesministrarna i Norge, Sverige och Finland gjorde ett gemensamt uttalande i Bodö, där man konstaterade att ”utvecklingen i nord öppnar för en närmare dialog om energispörsmålet i bred förstand”.

Den norska utrikesministern engagerade organisationen ”Innovasjon Norge” för att hitta möjliga sektorer för forskningssamarbete, med sikten inställt på regional näringsutveckling. Det blev startskottet för de två projekten ”Centre of Expertise for Energy in Cold Climate” och ”Network of Expertise for Energy in Cold Climate”, som gett Nordkalotten en ny plattform för samarbete och näringsutveckling inom energiområdet.

ENIGHET KRING ATT SAMLA ENERGIKOMPETENSEN FÖDER CoE

Redan från början stod det klart att det fanns ett uppdämt behov av att samlas kring energiområdet. Hos universitet och högskolor, länsstyrelser, landsting och andra regionala aktörer fanns det exempelvis tydliga önskemål om att hitta samverkan. Nu var bollen satt i rullning och representanter från forskningsorganisationer, näringsliv och myndigheter i Norge och Sverige med koppling till energiområdet samlades för att diskutera hur samverkan skulle se ut. Finland stod än så länge utanför, eftersom man vid projekt-

etablering inte hade lyckats rekrytera någon finsk partner eller organisation.

Man enades om att samordna energikompetensen i ett konkurrenskraftigt ”Centre of Expertise for Energy in Cold Climate” (CoE). CoE-projektet pågick mellan 2008 och 2009 och lyckades skapa finansiering för att bedriva innovativa teknikutvecklingsprojekt baserade på förnybar energi. Dessutom etablerade CoE en resursstark utvecklingsmiljö med spetskompetens inom främst förnybara energiområden som bio-, vind-, vatten- och solenergi.

CoE utgjorde även en gemensam plattform för samverkan mellan de olika aktörerna längs värdekedjan – från tillämpad forskning till kommersiell produkt. Men framförallt förde CoE samman aktörer för att tillsammans skapa teknikutvecklingsprojekt och få fram nya energieffektiva och kommersiella produkter med exportmöjligheter och arbetstillfällen främst i regionens småföretag.

CoE-projektet resulterade i att fem teknikutvecklingsgrupper bildades: miljövänlig småskalig vattenkraft, bioenergi, solenergi, vindenergi och energieffektivisering.

UNDERLÄTTADE ATT SÖKA PROJEKTMEDEL

En erfarenhet från CoE var att möjligheterna att erhålla projektmedel till gemen-

FAKTA

PROJEKTET ”CENTER OF EXPERTISE FOR ENERGY IN COLD CLIMATE”. CoE sträckte sig mellan 2008 och 2009. Projektpartners var Luleå Tekniska Universitet, Bedriftskompetanse Narvik, Norut Narvik och Högskolan i Narvik.

Centek fungerar som projektledare på uppdrag av Luleå Tekniska Universitet.

Projektet finansierades av Interreg IV A Nord, Nordkalottrådet och Norrbottens Läns Landsting.

PROJEKTET ”NETWORK OF EXPERTISE FOR ENERGY IN COLD CLIMATE”. NoE sträcker sig mellan 2010 och 2012. Projektpartners är Luleå Tekniska Universitet, Samkommun för Utbildning Lappia, Bedriftskompetanse Narvik, Bothnian Arc Ekonomisk Förening, Norut Narvik, Högskolan i Narvik, Oulu Innovation Oy (numera BusinessOulu), Ylivieska Region/Oulu South och Rovaniemi Yrkeshögskola. Centek fungerar som projektledare på uppdrag av Luleå Tekniska Universitet. Projektet finansierades av Interreg IV A Nord. Bothnian Arc bidrar till projektet genom gränsöverskridande nätverk och goda relationer till företag och organisationer i både Sverige och Finland.

► URVAL AV RESULTAT AV CoE:

- Förstudie på 350 000 kr beviljades av Länsstyrelsen i Norrbotten och Norrbottens Läns Landsting. Genomfördes okt 2009–feb 2010.
- Småskaligt vattenkraftprojekt på 12 miljoner beviljades av EU:s strukturfond hösten 2010.
- Svensk/norska solenergigruppen skapade en branschförening för solenergi på Nordkalotten. En interrimstyrelse etablerades december 2008.

► RESULTAT HITILLS AV NoE:

- Ett steg 1-ansökan har skickats till Sustainable Energy Systems 2050 i december 2010 inom bioenergi. Partners är från Finland, Sverige, Norge och Island.
- Projektansökan till Interreg IV A Nord i december 2010 inom vindkraft. Ansökan heter WIND ARC. Partners ingår från Finland och Sverige.
- En steg 1-ansökan till Nordic Energy Research (NER) för att finansiera en del av forskningen skickades i december 2010. Steg 1-ansökan kvalificerade och godkändes i slutet av januari 2011. En steg 2-ansökan till NER slutfördes och skickades in den 16 mars 2011. Partners är från Norge, Sverige och Finland.
- Ansökan om förstudie till Interreg IV A Nord avseende miljövänlig småskalig vattenkraft blev inlämnad i mars 2011.
- I februari 2011 genomförde en norsk partner en inventeringsresa i norra Sverige och Finland. Det övergripande målet med denna resa var att bygga forskningsnätverk och -relationer i syfte att skapa ett givande och långvarigt samarbete mellan Norge, Sverige och Finland.

samma teknikutvecklingsprojekt ökade dramatiskt när man samlade kompetenserna inom energiområdet på Nordkalotten, jämfört med om olika aktörer skulle söka var för sig, eftersom tilldelning av medel på nationell, nordisk och EU-nivå sker i mycket hård konkurrens med många starka och etablerade institutioner.

NoE TAR ÖVER

Erfarenheterna från CoE var så goda att fortsättningen var närmast självklar för de inblandade parterna. Nu har startskottet gått för vidareutvecklingen NoE, "Network of Expertise for Energy in Cold Climate".

Det är ett nätverk som knyter ihop svenska, norska och även finska småföretag inom förnybar energi med forskning och storföretag.

NoE-projektet pågår mellan 2010 och 2012 och har som mål att utveckla ett konkurrenskraftigt nätverk som säkerställer en långsiktig fortlevnad av redan etablerade samarbeten och nya samarbeten.

De fem teknikutvecklingsgrupperna som bildades under CoE-projektet arbetar vidare med att ta fram gemensamma projekt inom respektive område och kommer att knytas till NoE-projektet, som förstärks med finska partners.

NoE kommer kontinuerligt att skapa former för workshops och andra mötesplatser. Syftet är att skapa förutsättningar som gör att nya innovativa lösningar till teknikutveckling baserade på förnybar energi kan integreras genom nya samarbeten mellan småföretag, universitet, högskolor, storföretag och offentliga organisationer.

NoE har samma bakomliggande drivkrafter som CoE hade. De nya teknikutvecklingsidéerna ska ligga till grund för nya energieffektiva och kommersiella produkter med exportmöjligheter. I förlängningen ska även NoE bidra till att fler arbetstillfällen skapas på Nordkalotten. ◀

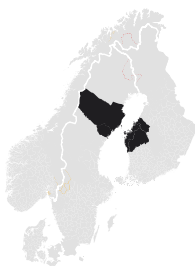
SÅ BLEV KVARKENS SKÄRGÅRD ETT AV UNESCO:S VÄRLDSARV

Havsområdet Kvarken mellan Västerbotten i Sverige och Österbotten i Finland bildar ett naturligt samarbetsområde, där människor sedan urminnes tider vårdat, brukat och värnat det gemensamma naturområdet. Kvarkenrådets målmedvetna miljö- och naturvårdsarbete ligger till grund för att den unika Kvarkens skärgård idag är antagen på UNESCO:s världsarvslista.

Kvarken är den smalaste delen av Bottniska viken, som förenar den finländska Österbotten och svenska Västerbotten. Samarbetet kring gemensamma intressen har präglat regionen sedan urminnes tider. Havet, vattendragen och luften känner inga gränser utan förutsätter det här samarbetet människor emellan.

Tillsammans med Höga Kusten i Sverige bildar Kvarkens skärgård en enastående

KVARKENRÅDET

geologisk helhet och ett gränsöverskridande världsarv. Höga Kustens branta stränder och Kvarkens flacka och låga kust är varandras topografiska motsatser. Avståndet mellan de två kusterna är cirka 150 km och rymmer över 7 000 kobbar och skär. Området är ett unikt exempel på pågående geologiska och biologiska processer där landhöjningsfenomenet präglat såväl landskapet som kulturen hos de människor som lever här. Landet stiger med omkring 8 mm per år och på så vis uppstår cirka 1 km² nytt land varje år. Landhöjningen kommer att resultera i en fast landförbindelse över Kvarken om cirka 2 500 år.

värden som objektet anses representera. För Kvarkens skärgård fanns de i områdets geologiska förutsättningar.

EKONOMISKA AKTIVITETER, ARBETSPLATSER OCH INKOMSTMÖJLIGHETER

Det största förväntade värdet med världsarvet är utvecklade ekonomiska aktiviteter, genom den ökade attraktionskraften och den turismnäring som världsarvet medför. Det förutsätter investeringar i företagsamhet, infrastruktur och service, så att man kan dra nytta av världsarvets attraktionskraft. Samtidigt stöds regionens konkurrenskraft vid arrangerandet av exempelvis kongresser, som får nya marknadsföringsargument. Sedan finns det förstås även med rätta en förhoppning om att världsarvet i sig ska generera arbetsplatser, eftersom det följer med en skyldighet att vårda det, precis som det finns en skyldighet att göra det tillgängligt för människor.

Nu återstår att finna nya vägar för att hållbart utveckla och bevara världsarvet tillsammans med de ansvariga myndigheterna. Det handlar numera om ett område som fått den utmärkelse som innebär den högsta internationella värdestatusen i miljöhanseende och som visar att man hyser en unik del av jordens historia – som förtjänar att värnas och visas. ◀

FAKTA

KVARKENRÅDETS DRIVANDE ROLL. Sedan tanken om en världsarvsansökan föddes har Kvarkenrådet varit den drivande, finansierande, organiserande kraften som initialt strävat efter att sammanjämka de båda nationerna och förankra tanken om en världsarvsansökan.

Alltsedan 1990-talet har rådet drivit en lång rad projekt, som avlöst varandra. Projekten har i olika former och på olika nivåer stöttat naturområdena och arbetat fram underlag, med en världsarvsansökan som en första övergripande målsättning, under motiveringen av en nationell och internationell statushöjning, främjande naturskydd, traditionella näringar samt naturturism inom regionen.

Projektet har bland annat skapat samarbetsformer, bedrivit miljöövervakningar, identifierat miljömål och på olika nivåer arbetat för en hållbar utveckling i kustregionen.

Idag drivs samarbetet kring Kvarken under projektet "Världsarv i samverkan - 63 grader Nord", vilket är ett samarbetsprojekt mellan Kvarkens skärgård och Höga kusten med finansiering från EU-programmet Botnia-Atlantica. Projektet ska under 2008-2011 utveckla och fördjupa samarbetet mellan Höga Kusten och Kvarkens skärgård ytterligare.

DETTA GRÄNSÖVERSKRIDANDE VÄRLDSARVSOBJEKT ÄR SÄRSKILT VIKTIGT INTE BARA FÖR ATT DET TÄCKER ETT OMFATTANDE MARINT OMRÅDE (...) UTAN OCKSÅ FÖR ATT DET GER EN YPPERLIG MÖJLIGHET FÖR ALLA ATT FÖRSTÅ DE VIKTIGA GEOLOGISKA OCH GEOMORFOLOGISKA PROCESSERNA SOM HAR FORMAT DE IS- OCH LANDHÖJNINGSPÅVERKADE OMRÅDEN PÅ JORDEN. »

UR MECHTILD ROSSLERS (UNESCO WORLD HERITAGE CENTRE)
TAL VID INVIGNINGEN AV VÄRLDSARVET KVARKENS SKÄRGÅRD/HÖGA KUSTEN

OM UNESCO:S VÄRLDSARVSLISTA.

Ett världsarv är ett kulturminne eller naturminne som är så värdefullt att det är en angelägenhet för hela mänskligheten. Det är en plats, ort, miljö eller objekt som på ett alldeles unikt sätt vittnar om jordens och människans historia. När de en gång kommit med på den prestigefyllda världsarvslistan garanteras de skydd och vård för all framtid.

DEN EFTERLÄNGTADE GENVÄGEN ÖVER NORDEN

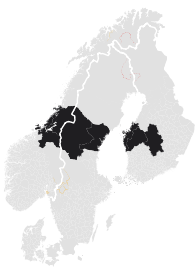
Den nya godstransportvägen Midnordic Green Transport Corridor ska göra transporter genom Mittnorden både snabbare och grönare och öppna upp för export mot nya marknader. Nu satsas 2,7 miljoner euro på de investeringsförberedande förstudier som ska bana vägen för genvägen.

I flera årtionden har Finland, Sverige och Norge talat om mittnordenprojektet och transportkorridoren Midnordic Green Transport Corridor, där godstransporter via väg, järnväg och sjö länkas samman till en effektiv genväg över Mittnorden och Östersjön.

Näringslivet i Mittnorden – och framför allt exportindustrin – är beroende av kostnadseffektiva och väl fungerande transporter till viktiga marknader inom EU-området och till de framväxande marknaderna kring södra och östra Östersjön.

Från transportkorridorernas ytterkanter blir godstransporterna till Europa, Nordamerika, Ryssland och Asien betydligt smidigare än i dagsläget.

MITTNORDEN-
KOMMITTÉN

ÖNSKAN OM GRÖN TRANSPORTKORRIDOR

Förhoppningarna är många och prognoserna säger att Midnordic Green Transport Corridor kommer att leda till en livskraftig ekonomisk och kulturell utveckling i Finland, Sverige och Norge. Det finns också en önskan och en målsättning om att flytta gods från vägar till järnvägar och sjö på ett mer miljömässigt hållbart sätt. I kommunikationen kring projektet talar man gärna om utvecklingen av en mittnordisk, grön transportkorridor under devisen ”We need good green connections now!”

PROJEKTET SOM MÖJLIGGÖR FÖRSTUDIerna

Mellan 2010 och 2013 pågår projektet NECL II som ska genomföra de investeringsförberedande förstudier som ska bana vägen för den fortsatta utvecklingen av den efterlängta-
de transportkorridoren.

Projektet engagerar stora delar av regionen, eftersom en utbyggd transportkorridor får genomgripande konsekvenser och ändrar förutsättningarna för stora delar av näringsliv och arbetsmarknad. Sammanlagt deltar 22 partners från Sverige, Finland och Norge i NECL II-projektet. Här finns representanter från bland annat transportmyndigheter, länsstyrelser och landstingen i Västernorrland och Jämtland, landskapsförbund i Finland, Fylken i Norge, Mittuniversitet samt ett antal kommuner i alla tre länder. Därtill kommer

stödparters i form av handelskammare, utvecklingsbolag, Nordiska ministerrådet och den ideella föreningen NECLA. Hela projektet initierades av Mittnordenkommittén.

Helhetsbudgeten för NECL II-projektet ligger runt 2,7 miljoner euro. Realiseringen av Midnordic Green Transport Corridor innebär investeringar för åtskilliga miljarder, och beviljandet av NECL II-pengarna ses som ett stort steg på vägen mot den efterlängta-
de transportkorridoren.

TYDLIGA MÅLSÄTTNINGAR SOM FÖRÄNDRAR MITTNORDEN

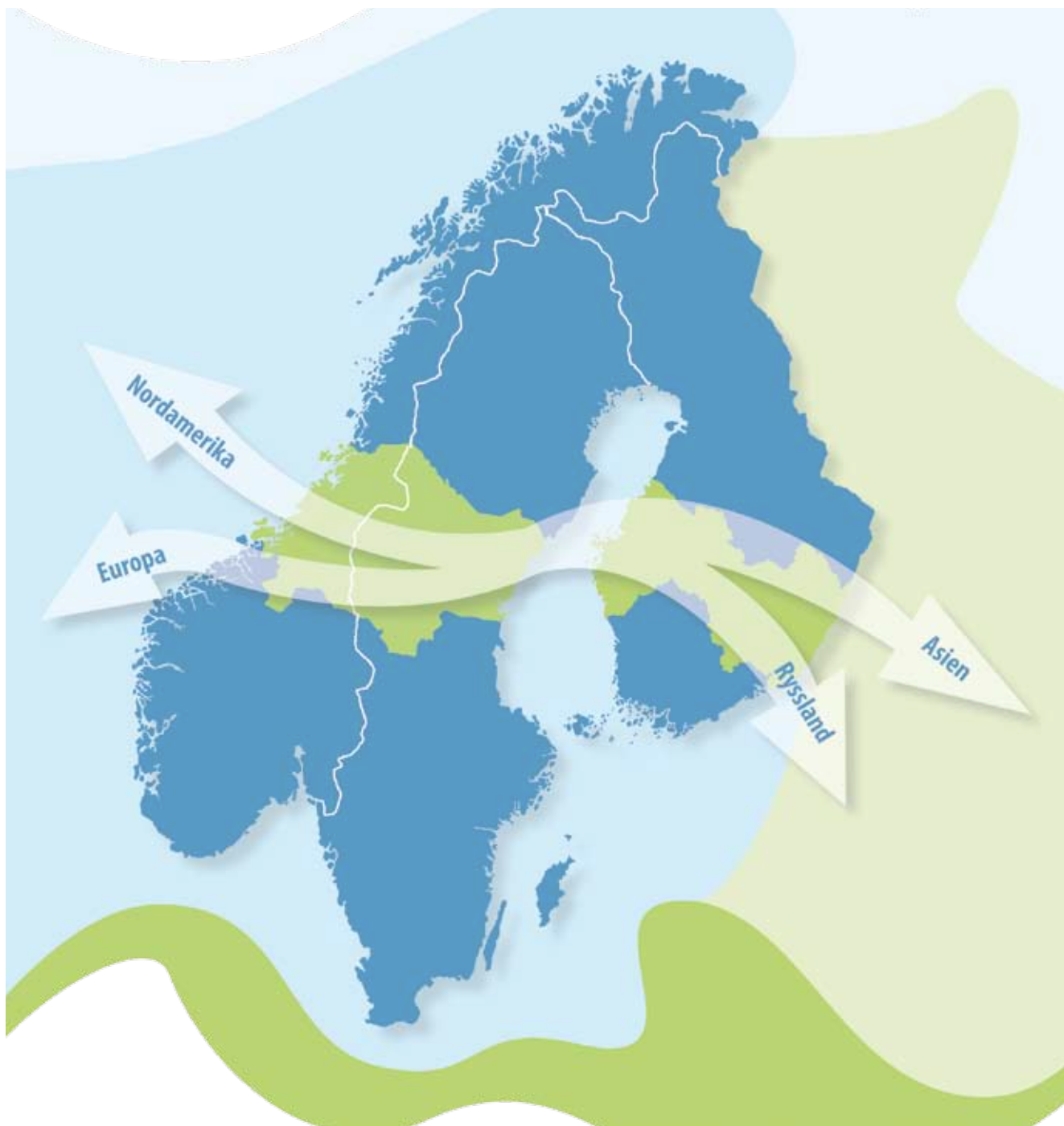
Målsättningarna med NECL II-projektet är även att avlägsna flaskhalsar och förbättra vägar, järnvägar och intermodala lösningar i korridoren genom att effektivisera överlämningarna mellan olika transportslag. I den här målsättningen ingår också att utveckla ett fullt fungerande informationsteknisk ICT-system för transportoperatörer och fraktföretag.

Projektet syftar även till att marknadsföra korridoren mot näringslivet, beslutsfattare och övriga relaterade målgrupper genom att bevisa möjligheterna, potentialen och nyttan av mittnordenkorridoren. Det gäller att etablera ett nära samarbete med nationella transportmyndigheter och industri och till relaterade projekt. Målet är också ett transnationellt samarbete mellan de mittnordiska regionerna, med förbindelser till aktuella export- och importmarknader.

FAKTA

MITTNORDENKOMMITTÉNS ROLL. Mellan åren 2003 och 2006 formades strategin för dagens Midnordic Green Transport Corridor, som då gick under arbetsnamnet North East Cargo Link, genom det inledande projektet NECL I, som initierades, samordnades och finansierades av bland annat Mittnordenkommittén. Projektet gav exempelvis förslag på åtgärder för eliminering av flaskhalsar och påvisade saknade länkar inom korridorens transportinfrastruktur. Projektet NECL I föreslog även förbättringar av intermodaliteten, det vill säga överlämningen av godset mellan olika transportsätt, genom att inrätta kombiterminaler på lämpliga ställen i korridoren.

Projektet NECL II, som pågår mellan 2010 och 2013, initierades av Mittnordenkommittén och samordnas av Länsstyrelsen Västernorrland, som ansvarar för att leda helheten och koordinera projektet. NECL II finansieras av EU:s Östersjöprogram.

I LINJE MED EU-KOMMISSIONENS NYA VITBOK

I mars 2011 presenterade EU-kommissionen den nya vitbok som ska vara vägledande för Europas transportutveckling de närmaste decennierna. Den plan man tagit fram, Transport 2050, ska leda till att transporterna i EU blir både effektivare och grönnare. Vägnetet, järnvägen, flygtrafiken och sjöfarten ska kopplas samman och fungera bättre tillsammans och utsläppen minskas. Den nya planen för transporter i EU ska

även öka rörligheten och minska vårt beroende av importerad olja. Om målen uppfylls kan EU minska sina utsläpp från alla transportssätt med 60 procent till 2050, då målen i planen ska vara uppfyllda. Arbetet med att etablera Midnordic Green Transport Corridor ingår som en del i att nå upp till de europeiska målsättningarna.

ARBETET ÄR I FULL GÅNG

NECL II innehåller många delprojekt, som engagerar och påverkar aktörer i Mittnorden

i sin omställning mot den planerade transportkorridoren. Bland delprojekten finns bland annat en business plan som rederier kan använda för att avgöra var nya färjelinjer ska dras och vilka godsvolymer som krävs. Mittuniversitetet forskar på hur man rent logistiskt ska minska onödiga transporter och norska Jernbaneverket och svenska Trafikverket tittar på hur man kan utöka och modernisera tågförbindelserna mellan länderna för att få bort de flaskhalsar som finns idag. ◀

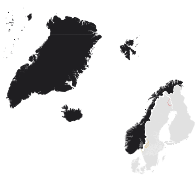
ETT BLIVANDE VÄRLDSFÖRETAG PÅ FÄRÖARNA

När det visade sig möjligt att utvinna eftertraktat kollagen ur fiskskinn bildades det färöiska företaget Seanergy, som idag besitter viktig knowhow för den marina biotechindustrin. Företaget räknar med att komma upp i en export om DKK 50 miljoner årligen och har stärkt ögruppens självförtroende ytterligare.

Projektet med kollagenproduktion har en rätt lång historia, och tog sin början under tidigt 1990-tal. Då genomfördes ett projekt mellan Island, Norge och Färöarna, med fokus på att utnyttja traditionella spillprodukter från filéfabriker. I rapporten från det här tidiga projektet fanns en lång rad rekommendationer, där ett av de konkreta förslagen var att utvinna kollagen från fiskskinn.

Projektet med kollagenproduktion har en rätt lång historia, och tog sin början under tidigt

NORA

möjligheterna i att ta den tidigare framtagna idén med den tekniskt komplexa kollagenutvinning vidare genom projektet "Produktion av kollagen/gelatin från fiskskinn från färöisk och isländsk fisk". Projektets mål var att utröna om det var möjligt att utvinna kollagen/gelatin från färöisk och isländsk fisk med avsättning på den kommersiella marknaden.

Det hela var ett samarbetsprojekt mellan isländska, färöiska, norska och spanska parter, bland annat forskare, råvaru-, logistik- och marknadskunniga samt den spanska teknologipartnern Junca Gelatines, som redan arbetade med högteknologisk utvinning av kollagen. Gränskommittén NORA deltog i finansieringen av undersökningarna och även i de tester som genomfördes för att lägga grunden för det innovativa samarbetet mellan forskare och företagare.

Projektet blev ett avstamp när parterna bestämde sig för att starta en kommersiell produktion av kollagen. I november 2008 slog det nybildade företaget Seanergy upp portarna på den nybyggda fabriken i byn Eiði på den färöiska ön Eysturoy. Företaget ägs av färöiska investerarkollektivet Biotech Invest och Junca Gelatines.

STARK FRAMTIDSTRO

Vid öppningen av fabriken slog Seanergy fast att man siktar på att nå en export om

DKK 50 miljoner om året. För att nå dit la man 2009 stort fokus på att få fiskeindustrin och biotekniken att samarbeta för att skapa innovationer och nya affärsmöjligheter. Finanskrisen har gjort att utvecklingen tagit längre tid, men inte i grunden förändrat den starka tron på projektet.

Seanergys fabrik har kapacitet att ta hand om allt det fiskskinn som filéfabriker på Färöarna får som restprodukt, vilket är omkring 1 200 ton per år. I full produktion betyder det att omkring 10 ton kollagenpeptider produceras varje månad. Huvudmarknaderna är Japan och övriga Asien.

KNOWHOW ÖPPNAR MÖJLIGHETER OCH NYA DÖRRAR

Seanergy och fabriken har påverkat det färöiska samhället och självförtroendet inom den marina industrin på ett positivt sätt. Förutom den direkta värdetillväxten för fiskerinäringen har Seanergy och dess partners genom sitt know-how gett flera möjligheter till forskning inom det biotekniska området. De nya kunskaperna bidrar även till att utnyttja den marina industrins resurser på ett bättre sätt. Företaget får dessutom förfrågningar från universitet i Danmark, Norge och Island om att delta i internationella ansökningar för EU-stödda forskningsprojekt inom gelatin- och kollagenområdet. ◀

PROJEKTET LEDDE

DIREKT TILL FÖRETAGSSTART

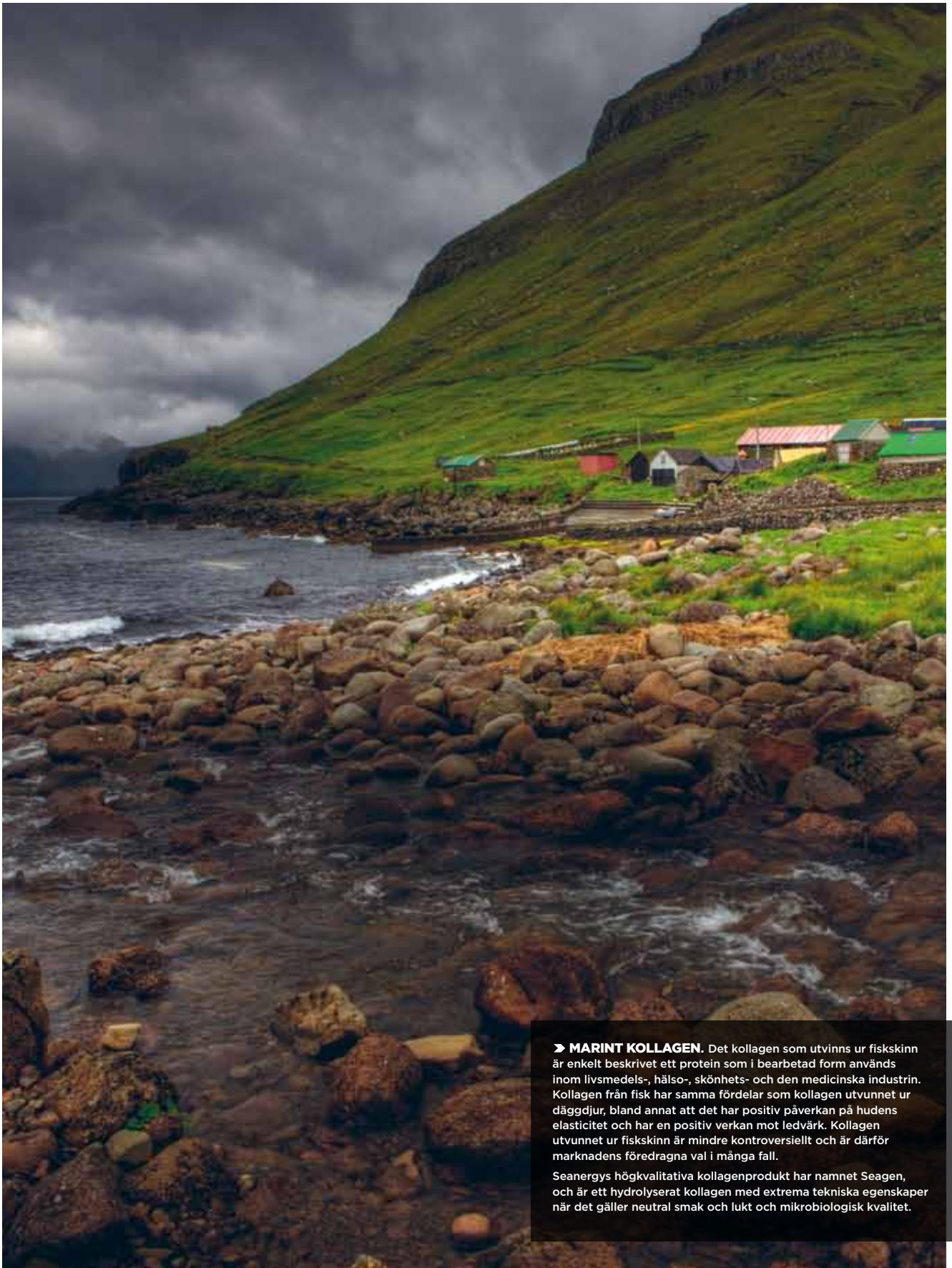
År 2006 beslöt sig det färöiska företaget Faroe Marine Biotech för att undersöka

FAKTA

NORA:s ROLL I PROJEKTET. Under tidigt 1990-tal genomfördes ett projekt i NORA:s regi mellan Island, Norge och Färöarna, där man tittade på möjligheter att utnyttja traditionella spillprodukter från filéfabriker. Rapporten innehöll flera rekommendationer. Ett av dem var att utvinna kollagen från fiskskinn från färöiska och isländska fabriker.

Projektet "Produktion av kollagen/gelatin från fiskskinn från färöisk och isländsk fisk" tog denna rekommendation vidare och tittade på om det var möjligt att utvinna kollagen/gelatin från färöisk och isländsk fisk med avsättning på den kommersiella marknaden.

Projektet pågick från januari till december 2006. NORA deltog dels i finansieringen av undersökningarna tillsammans med Faroe Marine Biotech och Vinnufamagrannurin, dels i de tester som genomfördes för att lägga grunden för projektet.

► **MARINT KOLLAGEN.** Det kollagen som utvinns ur fiskskinn är enkelt beskrivet ett protein som i bearbetad form används inom livsmedels-, hälso-, skönhets- och den medicinska industrin. Kollagen från fisk har samma fördelar som kollagen utvunnet ur däggdjur, bland annat att det har positiv påverkan på hudens elasticitet och har en positiv verkan mot ledvärk. Kollagen utvunnet ur fiskskinn är mindre kontroversiellt och är därför marknadens föredragna val i många fall.

Seanergys högkvalitativa kollagenprodukt har namnet Seagen, och är ett hydrolyserat kollagen med extrema tekniska egenskaper när det gäller neutral smak och lukt och mikrobiologisk kvalitet.

SATSNINGEN PÅ DE UNGA ENTREPRENÖRERNA

Samarbetspartners och nätverk är nödvändiga för att fungera som entreprenör – något som inte alltid är så enkelt när avstånden är stora och det är svårt att få till de personliga mötena. På ett och ett halvt år krympte projektet ”Young Entrepreneurs in Barents” avstånden mellan entreprenörerna i Barentsregionen. Men framför allt kunde man åstadkomma viktiga attitydförändringar.

Det blev en festlig tredagarsavslutning på projektet ”Young Entrepreneurs in Barents”.

Hundratal unga ungdomar från Barentsländerna Sverige, Norge, Finland och Ryssland samlades i Pajala för en ”grande finale” på Barents Business Festival.

Tanken med det ett och ett halvt år långa projektet var att främja och stödja ung företagsamhet inom kreativa branscher över gränserna i Barentsregionen. Det här gjorde man genom att öka kunskapen om och erfarenheten av internationellt, entreprenöriellt samarbete. Konkret handlade det om att utveckla det egna företaget och sig själv som företagare tillsammans med andra i liknande situation. Nätverk mellan

NORDKALOTTRÅDET

deltagarna etablerades med det uttalade syftet att leda till utvecklade affärsmöjligheter och nytänkande projekt – och i slutändan ökad tillväxt i Barentsregionen. Att projektet främjade ungt entreprenörskap kan dessutom bidra till att unga inte flyttar ut från regionen, utan istället hittar sysselsättning i hemtrakterna.

I projektet deltog ett hundratal entreprenörer i åldern 18–35 år från Norrbottens län i Sverige, Nordland, Troms och Finnmarks fylke i Norge, Lapplands län i Finland och Murmanskregionen i Ryssland. Alla fanns inom kreativa branscher med kopplingar sinsemellan – drygt hälften av företagen inom IT och Media och de övriga inom design/kultur och turism.

VIKTIGA RESULTAT GENOM FÖRÄNDRADE ATTITYDER

”Young Entrepreneurs in Barents” bidrog till att kreativa krafter kom i kontakt med varandra och skapade nya affärskontakter, inspiration till nätverk och nya samarbeten – både över gränserna och inom länderna. Det finns exempel på att två företag i samma stad, bara några kvarter ifrån varandra, börjat samarbeta genom projektet och hur ett finskt företag kunna expandera sitt företag genom beställningar från både Ryssland och Sverige.

De personliga kontaktnätverken som skapades under projektperioden har varit bestående.

Projektet har även inneburit positiva attitydförändringar. Man lyckades minska de mentala barriärer unga entreprenörer kan ha när det gäller internationellt samarbete, speciellt samarbete med Ryssland. Projektet framhävde betydelsen av språkkunskaper i personliga och affärskontakter. Tröskeln att söka affärskontakter eller samarbetspartners i grannländerna är nu lägre för de entreprenörer som deltog än för andra företagare.

En annan förändring gäller attityden till och förtroendet för tjänstemän och beslutsfattare, som generellt sett är lågt bland de yngre. Projektledarna, som var i samma ålder som deltagarna, fungerade som en förtroendebrygga mellan de unga företagarna och beslutsfattarna och tjänstemännen i Barentsregionen.

NYA BRANSCHER OCH ENTREPRENÖRER SKA TAS PÅ ALLVAR

Något som kom fram redan under projektets gång var att det är viktigt att unga företagare inte ska behandlas som just ”unga företagare”, utan som företagare i största allmänhet. En känsla man får ibland är att man inom

FAKTA

PROJEKTET YOUNG ENTREPRENEURS IN BARENTS pågick 2006–2008. Huvudfinansiärer var Pajala kommun i samarbete med bland andra Nordkalotträdet, kommuner, fylkeskommuner, landsting, utbildningsinstitutioner och landskapsförbund i Barentsområdet, samt Norrbottens handelskammare och norska Barentssekretariatet. Budgeten var på över 675 000 euro (motsvarande ca 6,2 miljoner svenska kronor) och en del av dessa pengar kom från delprogrammet Kolarctic inom Interreg III A Nord.

näringslivet och i projektvärlden ser på unga företagare som något ”halvseriöst”. Men de möter samma utmaningar och problem som mer etablerade företagare. Det gäller att inse att nya branscher dyker upp i snabb takt, och att det som tidigare sågs som fritidsaktiviteter eller kulturella aktiviteter nu är etablerade branscher med vinstdrivande företag.

PROJEKTET BELYST E SÄRBARHETEN

Ett viktigt resultat var att projektet belyste sårbarheten hos de nätverk som byggs upp med projektmedel. Det är en stor utmaning att behålla kontakterna när projektmedlen är slut. Å andra sidan kan man också säga att det nätverksbyg-

gande som nu ägt rum, genom bland annat workshops, seminarier och mässor, inte skulle inte ha förekommit utan projektet. Nyetablerade entreprenörer har begränsade resurser att söka kontakter över nationsgränser och EU-medel är ett gott instrument som möjliggör etablering av internationell samverkan. ◀

SCANDINAVIAN ISLANDS – ETT NYTT VARUMÄRKE PÅ DEN EUROPEISKA RESEMARKNADEN

De 60 000 öarna i skärgårdsområdet mellan Sverige, Åland och Finland har samlats under det säljande namnet "Scandinavian Islands". Nu tar man nästa steg för att marknadsföra den unika skärgården som ett attraktivt resmål och öka antalet utländska turister. Reklamfilmen om Scandinavian Islands har setts av 200 miljoner och resultaten har redan börjat visa sig.

Turistorganisationerna Visit Skärgården, Visit Åland och Turku Touring är positiva – de har en fantastisk skärgård som ännu inte upptäckts av alla de människor som borde få uppleva den unika naturen. Mellan Sverige, Åland och Finland samsas 60 000 öar och 400 000 invånare, som vet att deras plätt på jorden har mycket att erbjuda och som ser fram emot att placera områdets namn på kartan.

Dagens turister värdesätter miljön och satsningar på hållbar utveckling. Upplevelseturism har varit en kraftig trend redan en längre tid och man antar att den kommer att växa ytterligare. Nya upplevelser innebär också krav på nya destinationer. Det finns med andra ord många skäl som talar för att skärgårdsområdet har en stor potential som ökad turistmagnet. Men som enskilt resmål är man alltid relativt liten i ett globalt sammanhang och det är lätt att försvinna i turistdestinationernas knivskarpa konkurrens.

SAMMA TANKE FRÅN FLERA HÅLL
Känslan av att området förtjänar mer uppmärksamhet har funnits länge, men vägen framåt har inte varit helt spikrak. I början av 2000-talet fanns en tanke hos Åland och Stockholm på samarbete kring marknadsfö-

SKÄRGÅRDS-
SAMARBETET

ringen mot den utländska marknaden. Den nybildade turistorganisationen Turku Touring ville starta upp ett samarbetsprojekt, men fick inte ihop intresserade partners. Ett utkast till en Interreg-ansökan lades på is.

2005 ville Haninge kommun i Sverige utöka samarbetet med Åland och Åbo för att åstadkomma samma sak, och tjänstemän i det dåvarande Interreg-programmet och Skärgårdssamarbetet reagerade och sammanförde parterna. Efter förhandlingar med Haninge kommun, Turku Touring och nationella finansärer kunde ansökan för projektet "Skargarden" lämnas in till Interreg III A/Skärgården-programmet samma höst och en finansiering beviljades.

NAMNET "SCANDINAVIAN ISLANDS" VÄLJS

Under 2006–2007 arbetade man med varumärkesutveckling av området, och kom fram till att "Scandinavian Islands" är ett bra namn. Projektet Skargarden bytte således namn, man tog fram logotype, varumärkesplattform och brand statement för den pånyttfödda destinationen. Man satsade också på att bygga verktyg för en gemensam produktutveckling och genomförde ett antal marknadsföringsåtgärder både internt och externt. Därtill byggde man upp sin webbplatsform.

Den tredje Interreg-perioden byttes till en fjärde, och samarbetet fortsatte i mer blygsamma former medan en ny projektansökan arbetades fram och godkändes till sommaren 2009. Fram till 2013 pågår projektet "Branding Scandinavian Islands", ett Interreg-finansierat program som ska hjälpa de tre regionala turistorganisationerna Visit Skärgården, Visit Åland och Turku Touring att tillsammans utveckla och marknadsföra skärgården som ett unikt resmål och att därigenom utveckla besöksnäringen.

Projektet kopplar företag som producerar tjänster för besöksnäringen till den gemensamma satsningen. Man är helt enkelt så mycket mer under ett gemensamt namn som upplevs positivt och tilltalande och man får mycket större genomslagskraft om man samordnar sina marknadsförings-satsningar.

TYSKLAND, HOLLAND OCH STORBRITANNIEN ÄR HUVUDMARKNADER
Den gemensamma målsättningen är att öka resandet till och i Scandinavian Islands. Antalet utländska turister ska öka med 10 procent från 2008 till 2013. Scandinavian Islands marknadsförs mot resebolag och turistorganisationer i Tyskland, Holland och Storbritannien.

SCANDINAVIAN ISLANDS sträcker sig från Stockholms skärgård i Sverige över öriket Åland till Åbolands skärgård i sydvästra Finland. Det är ett särpräglat landskap med 60 000 öar och skär, som välkomnar besökaren med unika skandinaviska sinnesintryck. Scandinavian Islands har 400 000 invånare av vilka 70 000 bor på öar.

För att lyckas måste det finnas ett fungerande samarbete mellan företag, turistorganisationer och resebyråer. Därför vill turistorganisationerna aktivt delta i utvecklandet av resepaket till skärgården. I arbetet ingår seminarier och träffar under rubriken Scandinavian Islands Academy, där deltagarna höjer sin kompetens och har möjlighet att utveckla sina nätverk över hela området.

Skärgårdskommunerna och de regionala förvaltningsorganisationerna deltar i samarbetet via turistorganisationerna.

RESULTATEN HAR BÖRJAT VISA SIG

Satsningen har gett resultat. 50 nya resepaket för den internationella marknaden har tagits fram, liksom 22 familje- och pressresor i marknadsföringssyfte, information om destinationen mot 200 resebolag och turistorganisationer och en reklamfilm som hittills sett av över 200 miljoner människor. Fastän det återstår ett år av projekttiden och två år tills besöksantalsmålet ska vara uppfyllt har man redan en tioprocentig ökning av dagsbesökare från de marknader man bearbetar. ◀

► FAKTA

BRANDING SCANDINAVIAN ISLANDS är ett projekt för utvecklande av turismnäringen i skärgårdsområdet mellan Stockholm, Åland och Åbo. Projektparter är Haninge kommun (lead partner), Öppen skärgård, Visit Åland, Turku Touring och VästÅbolands stad

Under åren 2009–2012 förverkligas åtgärderna i projektet Branding Scandinavian Islands som delfinansieras med medel från Europeiska regionala utvecklingsfonden via Central Baltic Interreg IV A-programmet. Nationella finansiärer är, förutom projektparterna, Norrtälje, Nacka, Nynäshamn, Tyresö, Vaxholm, Värmdö, Österåker och Östhammar kommuner, Ålands landskapsregering samt Egentliga Finlands förbund. Projektbudgeten är 1,2 miljoner euro.

GRUVBRYTNING GER TORNEDALEN UPPSVING

Gruvbolaget Northland Resources kommer att investera runt fem miljarder svenska kronor i tre gruvor i Pajala/Kolari-området i Tornedalen. Gruvbrytningen startar 2012, men arbetet runt omkring är i full gång, liksom satsningarna och förberedelser hos bland annat regionens näringsliv.

Det är ökningen i metallpriser som får gruvbolag att starta nya gruvor och det var i augusti 2010 som Northland Resources fick tillstånd att starta gruvbrytning i Pajala/Kolari-området. Friläggningen av järnmalmförekomsten i området Tapulivuoma, ett par mil utanför Pajala, har inletts. Namnet blir Tapuli gruva och från 2012 ska brytning av malmen vara igång. Gruvan kommer att ge 100–200 arbetstillfällen och de första leveranserna av malm lämnar gruvan 2013.

Utöver Tapuli gruva planeras ytterligare två gruvor för brytning av järnmalm i området – en gruva öppnas i Stora Sahavaara i närheten och en i Kolari i Finland. Gruvbolaget räknar med att man kan få en volym som liknar Malmberget vid Gällivare i Sverige. Totalt kan de tre gruvorna ge upp till 2 000 arbetstillfällen, plus hundratals inom service som butiker, skolor och annat. Befolkningen i Pajala/Kolari beräknas öka med ca 30 procent som en följd av malmexploateringen.

För att möta den kommande malmtågstrafiken rustas järnvägen mellan Kolari och utskeppningshamnen i finska Kemi. Stora investeringar pågår också i Kemi hamn, varifrån malmen ska skeppas ut till europeiska hamnar och till huvudmarknaden Bahrain.

BRYTNING I MINST 24 ÅR FRAMÅT
Brytningen av framför allt järnmalm är

TORNEDALSRADET

beräknad till minst 24 år, men kanadensiska gruvbolaget Northland Resources hoppas det kan bli betydligt längre. 23 nya fyndigheter i området är fortfarande under prospektering, och man vet inte idag hur stora malmförekomster som totalt blir föremål för exploatering.

TORNEDALENS VANA AV GRÄNSÖVERSKRIDANDE SAMARBETEN

Tornedalen där Sverige, Norge och Finland möts, utgör ett nordiskt gränsområde där gränsöverskridande samarbeten mellan kommuner, invånare, myndigheter, näringsliv och organisationer är en självklarhet. Här finns en gemensam och gränsöverskridande identitet och långa traditioner av medborgerlig och institutionell samverkan över riksgränsen.

Tornedalsrådet arbetar för att regionen ska dra nytta av sina specifika styrkefaktorer och möjligheter, i form av synergieffekter och starka konstellationer som kan blomma nu när regionen står inför stora satsningar.

FÖRBEREDELSE FÖR ATT MÖTA GRUVSAMHÄLLET

Gruvetableringen innebär stora och omvälvande förändringar och utmaningar för de två kommunerna Pajala och Kolari. De går från att kämpa för bevarandet av befintlig service i en avfolkningsbygd till rakt motsatt situation. Nu planeras och genomförs stora

satsningar för att möta de krav som ställs när det gäller kommunal infrastruktur och samhällsbyggande, så att gruvdriften kan påbörjas under välorganiserade former.

Tornedalsrådets uppgift blir att föra in de närliggande Tornedalskommunerna i samverkan med Pajala/Kolari, för att hantera starten av den enorma tillväxten. I det förberedande utvecklingsprojektet "Meänmaa – framtidslandet" har exempelvis olika processer i Pajalas och Kolaris utvecklingsarbete genomförts i koordination med andra samarbetspartners.

DRIVER SAMARBETEN FÖR ATT MATCHA UTVECKLINGEN

Nu arbetar Tornedalsrådet med nästa steg för att samla och stötta regionen i att matcha den expansiva utvecklingen. Man har tagit rollen att driva och initiera samarbeten för den gränsöverskridande utvecklingen av näringsliv, arbetsmarknad och utbildning.

Det finns flera konkreta frågor utöver infrastrukturen. Arbetskraft och olika typer av underentreprenörer behövs till gruvorna och man behöver göra insatser för att "omskola" och vidareutbilda arbetskraften för att åstadkomma den kompetenshöjning som gruvverksamheten kräver. Utvecklingen sker i samarbete med utbildningsanordnarna i regionen och Crossborder Tornedalen, som samlar arbetsförmedlingarna på Nordkalotten.

► I BERGTÄKTEN I NAVETTAMAA, några hundra meter söder om Tapulifyndigheten, pågår arbetet dygnet runt. Här är entreprenörer i full färd med att ladda de drygt 250 borrhål som ingår i samma sprängsalva senare under dagen.

GEMENSAMMA FORUM ETT AV PROJEKTEN

Ett av Tornedalsrådets projekt som syftar till att rusta regionen för expansionen och dess möjligheter är att tillsammans med företagorganisationerna och Kolari och Pajala kommuner anordna gemensamma och gränsöverskridande fora, ”Meän foorum”, under 2011. Här belyser man den kommande utvecklingen inom näringsliv ur olika perspektiv, bland annat genom exempel från andra regioner som haft en liknande utveckling och genom diskussionsträffar. Forumen kommer även stötta finska och svenska företag i regionen i att knyta kontakter med företag i Pajala och Kolari för entreprenörskap, leveransnätverk och gemensam marknadsutveckling.

Tornedalsrådet kommer särskilt att lyfta fram kvinnligt företagande, som lätt hamnar i skuggan av den tunga gruvnäringen. Näringslivsutvecklingen blir inte komplett med mindre än att även unga företagare uppmärksammas och uppmuntras att ta sin del av kakan i det nya näringslivet i Pajala.

DEN VIKTIGA KOPPLINGEN TILL UNIVERSITET

En gynnsam utveckling av gruvindustrin är kopplad till kunskapsutvecklingen hos de företag som är verksamma i regionen. Forskningen, som är koncentrerad till regionens universitet i Luleå, Tromsø, Uleåborg och Rovaniemi, har mycket stor betydelse för området. Ett specifikt samarbete mellan universitet och näringsliv ska därför ge synergieffekter inom

teknik- och produktutveckling inom industrin och det övriga näringslivet.

Det faktum att tre nationer möts i Tornedalsområdet ger möjligheter till synergieffekter och starka konstellationer som kommer att kunna blomma nu när regionen står inför stora satsningar. Tornedalen ser ut att gå en ljus framtid till mötes. ◀

► FAKTA

TORNEDALSRADET är en samarbets- och intresseorganisation för Tornedalen, och består av kommunerna Tornio, Ylitornio, Pello, Kolari, Muonio, Enontekiö, Haparanda, Övertorneå, Pajala, Kiruna, Storfjord, Kåfjord, Nordreisa och Kautokeino.

Tornedalsrådet bildades 1987 med målet att främja samarbete och samverkan mellan alla som bor och verkar i Tornedalen, både inbördes och internationellt, och samtidigt utveckla Tornedalen och bevara tornedalingarnas intressen.

PRAKTIK ÖVER GRÄNSERNA

Under en vecka praktiserade tjänstemän från länsstyrelsen i Dalarna och Region Dalarna vid Fylkesmannen och Fylkeskommunen i Hedmark. Sedan vände man på steken, och norska tjänstemän kom till ett förberett program i Sverige. Praktikutbytet var ett handgripligt sätt att få organisationerna att lära känna varandras verksamheter och arbetssätt, för att sedan bli mer effektiva i sitt samarbete.

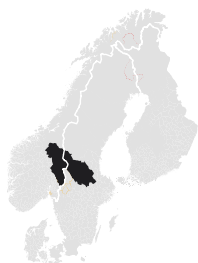

Svenska Dalarna och det norska grannlandet Hedmark har en liknande demografisk situation. Båda länen har problem med utflyttning av unga och har den äldsta befolkningen i respektive land. Genom det svensk-norska samarbetsprojektet TRUST (Tillväxt och Regional Utveckling i Skandinavien Tillammans) ska Dalarna och Hedmark rustas för att utveckla sina respektive regioner.

Projektet har arbetat efter tre definierade mål: att utveckla och etablera samarbetsarenor för att stärka innovationen i regionen, att profilera och förstärka regionens starka sidor och därtill att utveckla metoder och modeller för att stärka det gränsregionala samarbetet.

För att nå målen har projektet bland annat omfattat en tankesmedja, en kontaktmässa för att bygga nätverk och temaseminarier om bland annat hur Dalarna och Hedmark ska klara kompetensförsörjningen i framtiden. Studieresor har gått till både Haparanda-Torneå och till Bodensee-regionen (Schweiz-Österrike-Tyskland) för att studera gränsregionalt samarbete och även praktikutbyte har ingått som en del i samarbetsprojektet.

PRAKTIKUTBYTE FÖR NY FÖRSTÄELSE
Genom att låta tjänstemän från Länsstyrelsen Dalarna och Region Dalarna praktisera

TRUST HEDMARK-DALARNA

vid Fylkesmannen och Fylkeskommunen i Hedmark, och sedan låta norska tjänstemän komma till motsvarande program i Sverige, har organisationerna lärt känna varandras verksamheter och arbetssätt. En vinst har också varit att byta perspektiv. Utbytesperioderna var noga förberedda med program som fångade upp olika aspekter av samarbetet, diskussioner inom sakområden och nätverksbyggande.

Det uttalade målet med utbytet var att få nya perspektiv, nya nätverk och att skapa förståelse och grund för framtida samarbete.

Flera av de personer som deltagit i utbytet 2010 menar att erfarenheten kommer att ha praktisk betydelse för det kommande samarbetet. Och vid uppföljningen av praktikutbytet stod några saker klart. För att få så stor utväxling som möjligt av utbytet är information, planering och förberedelser avgörande. Samma projektledare bör i den mån det är möjligt följa projektet från start till mål och det är viktigt att ha klart vilka personer som ska delta i projektet innan man drar igång.

ENGAGEMANGET HOS LEDNINGEN AVGÖR RESULTATET

Den viktigaste lärdomen är dock att engagemanget hos de myndigheterna som ska ingå i praktikerutbytet måste väckas. Ett lågt engagemang faller till stor del tillbaka på

bristande kunskaper om vad projektet ska ge, och kan också bero på lite uppmuntran och utmaningar för deltagarna, som därmed inte ställer konkreta krav. Projektet måste förankras i ledningen, som också måste se till att projekten prioriteras hos de avdelningar som deltar. Det är nyckeln till ett lyckat praktikutbyte som ger långvariga vinster i den fortsatta arbetsvardagen myndigheter emellan.

RESULTAT: TRUST HEDMARK-DALARNA BLIR GRÄNSKOMMITTÉ

TRUST har under åren 2008-2011 bevisat att samarbetet mellan Hedmark och Dalarna är centralt och att det finns en grund för utbyte av erfarenheter inom många områden. I mars 2011 beslutade därför styrgruppen för projektet att fortsätta TRUST Hedmark-Dalarna som en gränskommitté efter att projektet formellt avslutats.

Gränskommittén, som baseras på ett bilateralt partnerskapsavtal, kommer att institutionalisera det gränsöverskridande samarbetet. Det blir en smidig övergång från projekt till gränskommitté, där styrgruppen från Interreg-projektet även leder gränskommittén. Strategi och arbetsuppgifter klargörs genom arbetet med partnerskapsavtalet, med utgångspunkt i Nordiska ministerrådets gränsregionala strategi och i lärdomarna från TRUST-projektet. ◀

» JAG VILLE FÅ PERSPEKTIV PÅ HUR MOTSVARANDE MILJÖ-MYNDIGHET ARBETAR MED TILLSYN, FRÄMST AVSEENDE METODER OCH PRIORITERINGAR. EN INBLICK I DE SAKOMRÅDEN JAG ARBETAR MED VAR OCKSÅ NÅGOT SOM JAG FÖRVÄNTADE MIG SKULLE KOMMA UT NATURLIGT AV BESÖKET. »

JENNY JONSSON, MILJÖENHETEN LÄNSSTYRELSEN DALARNA

Praktikutbytet tjänstemän emellan har gett nya perspektiv, nya nätverk och har lagt grunden för framtida samarbete. Här är gruppen som deltog i och arbetade med praktikutbytet. Från vänster: Anne Sørum, Jenny Jonsson, Asbjørn Christiansen, Stina Petersson, Maria Sunndal, Carin Lilliehöök och Eva Kaiser.

SAGT OM PRAKTIKUTBYTET:

» Jag var intresserad av att titta närmare på hur långt man kommit med in situ-metoder för sanering av förorenade områden. Jag var även intresserad av att se hur lagstiftningen gällande förorenade områden skiljer mellan Sverige, som är medlem i EU, och Norge som inte är det. »

STINA PETERSSON, Miljöenheten
Länsstyrelsen Dalarna

» Mine forventinger var å få innblikk i hvordan Länsstyrelsen gjennomfører

tilsyn med sine tilsynsobjekter - sine virksomheter. I tillegg var det viktig å finne ut om det var bransjer eller temaer som vi kan samarbeide om eller utveksle informasjon om. »

ANNE SØRUM, Miljøvernavdelingen,
Fylkesmannen i Hedmark

» Mine forventinger var å få et innblikk i Dalarna läns næringsliv og utfordringer. Dette innebar blant annet å få en forståelse av deres innovasjons-satsing. I tillegg ønsket jeg å få en forståelse for hvordan Dalarna og

dets innbyggere i seg selv var og hvordan dette skilte seg fra Hedmark og Norge, og Sverige for øvrig. Til slutt ønsket jeg å knytte tettere bånd med Dalarna og dets aktører. »

ASBJØRN CHRISTIANSEN,
Hedmark fylkeskommune

» FAKTA

PROJEKTET TRUST HEDMARK-DALARNA pågick mellan 2008 och 2011 och var delfinansierat av Interreg IV A Sverige-Norge. TRUST stod för Tillväxt och Regional Utveckling Skandinavien Tillsammans och var ett projekt där Dalarna och norska Hedmark samarbetade för ökad tillväxt och regional utveckling i de båda länen.

ÖRESUNDSMODELLEN EN FÖREBILD I EUROPA

Till synes enkla frågor om skatter, pensioner och tjänstebilar kan utgöra hinder för den som bor och arbetar på olika sidor om en landsgräns. Genom ett förankrat närdemokratiskt arbete vill Öresundskomiteen bidra till att lösa gränshinder och förbättra villkoren för företagen och deras anställda. Det finns förhoppningar om att den så kallade Öresundsmodellen kan bli en förebild i Europa för hur man löser gränshinder.

Den 1 juli år 2000 invigdes Öresundsbron, och förutsättningarna för hela Öresundsregionen förändrades radikalt. Den fasta förbindelsen blev snabbt en regional länk, och inte en transportkorridor för långväga trafik, som ursprungstanken var. Den nya integrationen skapade en stark tillväxtregion och med sina 3,7 miljoner invånare räknas Öresundsregionen idag som en av Nordeuropas mest betydelsefulla och dynamiska regioner.

Öresundskomiteen arbetar för att hela tiden säkra och flytta fram regionens position. För att lyckas är det nödvändigt att skapa en tydlig vision och strategi som

ÖRESUNDSKOMITEEN

beslut och aktiviteter utgår från. Regeringarna på båda sidor av sundet har därtill varit tydliga i sin strävan efter att identifiera och försöka åtgärda de gränshinder och barriärer som upptäcks. Målet är bland annat att underlätta utvecklingen av en gemensam arbets- och bostadsmarknad, men även ett ökat utbyte kring innovationer, handel, utbildning, kultur, sport och fritid.

ÖRUS ÄR REGIONENS FUNDAMENT FÖR FRAMTIDEN

Utifrån den här bakgrunden har Öresundskomiteen tagit fram en utvecklingsstrategi, ÖRUS – Öresundsregional utvecklingsstrategi, med ett perspektiv som sträcker sig ända till 2020. I arbetet med att ta fram Öresundsregionens framtidsvision har kommittén strävat efter att etablera ett tätt samarbete med andra aktörer i regionen, till exempel näringsliv, arbetsgivarorganisationer och fackliga organisationer, lärosäten och kulturrepresentanter.

De analyser som vägts in sträcker sig från kommunal nivå till OECD-undersökningar. I arbetet har man också tagit hänsyn till Lissabonstrategin, Östersjöstrategin och EU 2020. Tanken är att ÖRUS inte bara ska vara ett politiskt dokument. Målsättningen är att det ska vara ett aktivt och levande redskap, som följer upp både utvecklingen i omvärlden och de förbättringar som hela tiden görs i regionen.

NÄSTA STEG MED FOKUS PÅ NÄRINGS-LIVET – ENLIGT ÖRESUNDSMODELLEN
När utvecklingsstrategin ÖRUS var klar gav Nordiska ministerrådet Öresundskomiteen i uppdrag att sätta sitt nästa fokus på konkreta möjligheter och gränshinder för näringslivet i Öresundsregionen. Perspektivet har utgått från svenskt och danskt näringslivs uppfattningar av gränshinder, samt utifrån tre områden: rekrytering av medarbetare från den andra sidan sundet, etablering av företag på den andra sidan sundet och försäljning av varor och tjänster på den andra sidan sundet. Resultatet blev den så kallade Öresundsmodellen – där man lyckats etablera en arbetsprocess för att driva gränshinderfrågor till den nationella nivån och samtidigt etablera tätare samarbeten mellan de parter som arbetar med regionens frågor.

OMFATTANDE KARTLÄGGNING GAV VIKTIGASTE GRÄNSHINDREN

Öresundskomiteen har som första steg i arbetet enligt Öresundsmodellen genomfört ett omfattande kartläggningsarbete. Bland annat har en gränshinderarbetsgrupp och ett företagsnätverk bildats och åtta runda bordssamtal och ett stort antal intervjuer med näringsliv, arbetsgivarorganisationer och fackliga organisationer har genomförts. Aktörerna har diskuterat och identifierat de gränshinder som påverkar näringslivet i regionen och därefter prioriterat vilka hinder som är viktigast att lösa.

FAKTA

ÖRESUNDSREGIONEN har idag en befolkning på 3,7 miljoner, fördelade på 2,5 miljoner på den danska sidan och 1,2 miljoner på den svenska. Prognos: 4 miljoner år 2029.

Idag pendlar drygt 20 000 personer dagligen över Sundet. Sedan Öresundsbron öppnades år 2000 har pendlingen ökat med 600 %. Prognos: Pendlingen beräknas öka till 39 000 personer 2025.

År 2009 var 97 % av dem som pendlar bosatta i Sverige och arbetade i Danmark. 37 % av dessa var danskar, 40 % svenskar. Övriga var födda utanför Sverige och Danmark.

Totalt har 14 500 danskar flyttat till Sverige sedan Öresundsbron öppnades.

Idag bor det totalt 24 000 danskar på den skånska sidan, av dem drygt 10 000 i Malmö.

► **RESULTAT.** Mellan 2001 och 2009 löstes totalt 16 gränshinder. Tack vare ett mer systematiserat arbete har lösningstakten ökat markant. Mellan juli 2010 och februari 2011 kunde 5 gränshinder lösas. Här är ett urval av de gränshinder som lösts genom åren:

- Både socialförsäkrings- och skatteproblem lösta när det gäller arbete i två länder för samma arbetsgivare.
- Möjlighet att ansöka om arbete spontant i Danmark utan att arbetslöshetsersättningen i Sverige ifrågasätts.
- Tjänstställning i Danmark är nu möjlig för svenskar.
- Överföring av lön mellan Sverige och Danmark löst av marknaden genom gränsgångarkonton.
- Taxichaufförer som bor i Sverige och arbetar i Danmark kan idag få sitt taxikörkort förnyat.
- Frågan om tjänstebil är löst vad gäller svenskregistrerad tjänstebil för medarbetare som arbetar i Sverige med bostad i Danmark.
- Utbetalning av dansk kapitalpension beskattas inte längre i Sverige då den redan har belagts med en dansk avgift.
- Beräkningen av den svenska föräldraledigheten i förhållande till den danska föräldraledigheten är löst för familjer där man ska dela på föräldraledigheten, och där en förälder tillhör den danska socialförsäkringen och den andra tillhör den svenska.

Ett flertal gränsregioner i Europa har visat intresse för Öresundsmodellen, däribland Östflandern mellan Holland och Belgien. Under det danska EU-ordförandeskapet första halvåret 2012 planerar Öresundskomiteen att hålla ett seminarium i Bryssel om Öresundsmodellen riktad till övriga europeiska gränsregioner. Man höll en liknande konferens i Bryssel under det svenska ordförandeskapet hösten 2009 – då med fokus på skatt och socialförsäkring.

ARBETSMODELLEN BLIR EN FÖREBILD I EUROPA

Öresundsmodellen visar på ett lösningsorienterat arbetssätt med utgångspunkt i de prioriterade gränshinder som vaskas fram. Lösningarna finns sedan på olika nivåer. De två ländernas respektive lagstiftning är inte alltid anpassad till gränsregionala förhållanden, utan regelverken kan behöva ses över. Ibland kan marknaden själv lösa gränshinder utan att regelverk behöver förändras och

i vissa fall kan ett sakförhållande upplevas som ett gränshinder, trots att det egentligen handlar om ett informationsproblem.

För att nå konkreta förändringar förankras först lösningsförslagen hos näringsliv, arbetsgivarorganisationer och fackliga organisationer, för att sedan föras vidare till politiken på nationell nivå via Gränshinderforum, Öresundskomiteens politiker eller andra regionala aktörer med nätverk uppåt. I de fall då de nationella politikerna uppfattar att ett gränshinder kräver

förändringar av regelverken initierar de tillståndet av de en nationell arbetsgrupp. Men innan någon av regeringarna fattar beslut om regelverksförändringar bör även den färdiga lösningen kvalitetssäkras i regionen genom feedback från berörda grupper.

Öresundsregionens form av lösningsorienterad och kvalitetssäkrad närdemokrati hela vägen upp till nationell nivå ses som en förebild i Norden och Europa för hur man bedriver gränshindersarbete. ◀

BUSINESS MATCH PÅ ETT EFFEKTIVARE SÄTT

Under namnet "KONTAKT – svensk-norsk mötesplats" drivs en effektiv och årlig mötesplats för näringslivet. Under två dagar har deltagarna möjlighet att under korta affärsmöten knyta nya kontakter och hitta affärspartners. Hela 50 procent av mötena leder till affärer eller nya kontakter och företagen rankar evenemanget som Topp 3 när det gäller lönsamma affärsarenor.

Vi befinner oss i den gränsregion som har det tätaste utbytet längs hela den svensk-norska gränsen. Regionerna Västra Götaland i Sverige och Østfold i Norge ligger strategiskt till när det gäller samarbeten och affärer över riksgränsen. Handelsutbytet mellan Sverige och Norge är stort. Norge är Sveriges andra största exportmarknad och Sverige är Norges största. Gränskommittén Østfold-Bohuslän/Dalsland fungerar som en samarbetsorganisation mellan 22 svenska och norska kommuner samt regionerna Västra Götaland och Østfold.

En prioriterad del i samarbetet är att på olika sätt underlätta för företag att utveckla nya affärskontakter och skapa mötesplatser för nätverksbyggande och affärer. Det sker bland annat genom att undanröja gränshinder, och genom att initiera och medfinansiera projekt, men en viktig del är att bilda nätverk och mötesplatser. Det är där "KONTAKT – svensk-norsk mötesplats" kommer in i bilden.

16 MÖTEN PÅ TVÅ DAGAR
- OCH ALLA VILL GÖRA AFFÄRER
Arrangemanget vänder sig främst till svenska och norska producerande företag

ØSTFOLD -
BOHUSLÄN/DALSLAND

och tjänsteföretag inom branscherna mekanik, plast, kemi, trä, elektronik och el/automation i regionen mellan Oslo och Göteborg. Men även företag från andra regioner i Sverige och Norge är välkomna.

Under två dagar har deltagarna möjlighet att under korta effektiva möten skapa nya kontakter. Varje möte varar i 25 minuter och deltagarna kan boka upp till 16 möten. De förbokar de företag som ses som intressanta och arrangörerna schemalägger det hela. Mötena kompletteras med en kick-off med föreläsare på ett aktuellt tema samt en festmiddag och målet är att upplägget ska ge ytterligare möjligheter till mingel och kontakter.

VÄSSADE MODELLEN FÖR ATT FÅ BÄTTRE RESULTAT

Den allra första svensk-norska mötesplatsen arrangerades 1999 och hittills har tio evenemang genomförts och över 1 000 företag deltagit. Gränskommittén valde tidigt att vidareutveckla arrangemangets form genom att ta fram en metod som de märker genererar fler affärer.

Mötesplatsen bygger på värdföretag och gästföretag. Värdföretagen betalar en något större summa för sitt deltagande, och får ett mässbås där de tar emot företag som de önskat möta eller som har förbokad dem.

Den nya metoden bygger på att värdföretagen söker nya kunder, leverantörer eller samarbetspartners. Värdföretagens behov när det gäller tjänster och produkter identifieras noggrant, och sedan utför arrangören en egen kartläggning och kontaktar utvalda företag som matchar behoven. Arbetet stöds bland annat av en matchmakingdatabas.

En annan nyckelfaktor är att rikta evenemanget mot några få branscher med kopplingar sinsemellan, vilket ger goda nätverksmöjligheter utöver de förbokade mötena.

ARRANGEMANGET RANKAS SOM TOPP 3

Den utvecklade metoden kräver lite mer. Rekruteringsarbetet med att söka upp de företag som blir intressanta matchningar och svarar mot värdföretagens önskemål är tidskrävande. Å andra sidan ger den radikalt bättre förutsättningarna för affärer.

Andelen möten som leder till affärer håller i sig från år till år – både regionalt och gränsöverskridande. Drygt 50 procent av de nya affärskontakterna leder till konkreta resultat i form av ökad orderingång och nya samarbetspartners och dessutom ett breddat nätverk. Uppföljningarna visar att företagen gjort affärer från 20 000 kr till flera miljoner.

► **”KONTAKT – svensk-norsk mötesplats”** började som ett projekt som finansierades med hjälp av EU-medel. Idag har projektet många samarbetspartners, medfinansierare och sponsorer. Kostnaden för själva arrangemanget täcks av sponsorintäkter och deltagaravgifter, medan kostnader för rekryteringsarbetet täcks av medel från offentlig medfinansiering.

Framgången mäts nog ändå bäst i att företagen själva rankar ”KONTAKT – svensk-norsk mötesplats” som en av de tre mest lönsamma arenorna för affärer. Därför faller sig naturligt att det är på deltagarnas önskemål som Gränskommittén fortsätter att arrangera nya svensk-norska mötesplatser.

Metoden sprider sig snabbt och industrimässor som både ELMIA och Lilleström använder den. Gränskommittén Østfold-Bohuslän/Dalsland stödjer även andra

nordiska gränskommittéer och har bland annat varit till Estland och till Hedmark i Norge för att hjälpa dem att sätta upp Business Match enligt metoden. Och den tål att spridas. Metoden lämpar sig inte bara för näringslivet, utan kan tillämpas inom andra sektorer så länge man har flera parter som kan ha nytta av varandra. Som exempel sköter gränskommittén Østfold-Bohuslän/Dalsland ”Projektkontakt”, där svenska och norska Interreg-projekt möter varandra. ◀

► FAKTA

EFTER VARJE EVENEMANG utförs en enkätundersökning, där svarsfrekvensen brukar ligga runt 80 %. Omdömet för senaste ”KONTAKT – svensk-norsk mötesplats”:

- 90 % har ett mycket bra eller bra helhetsintryck av KONTAKT 2010
- 56 % tycker att KONTAKT 2010 bjöd på mycket bra eller bra affärsnytta
- 96 % anser att det praktiska genomförandet var mycket bra eller bra
- 77 % tycker att mötesmatchning fungerade mycket bra eller bra
- 69 % kan rekommendera KONTAKT till andra företag
- 62 % har genom KONTAKT 2010 fått nya tankar och idéer

VÄLKOMMEN ATT KONTAKTA OSS

Kontakta gränskommittéerna om du vill veta mer om de beskrivna projekten, få information om det samarbete som finns i din gränsregion eller om du har en idé som berör gränsregionens aktörer.

ARKO
www.arko-regionen.org

NORA
www.nora.no

TORNEDALSRÅDET
www.tornedalen.org

BOTHNIAN ARC
<http://bothnianarc.net>

NORDKALOTTRÅDET
www.nordkalottradet.no

TRUST HEDMARK-DALARNA
www.trusthedmark-dalarna.com

KVARKENRÅDET
www.kvarken.org

SKÄRGÅRDSSAMARBETE
www.skargarden.com

ÖRESUNDSKOMITEEN
www.oresundskomiteen.dk

MITTNORDENKOMMITTÉN
www.mittnorden.net

ØSTFOLD-BOHUSLÄN/DALSLAND
www.granskommitten.com

ARBETSGRUPPEN FÖR GLOBALISERING OCH GRÄNSREGIONALT SAMARBETE:

HARRY EKESTAM

Nordiska Ämbetsmannakommittén för regionalpolitik

MAUD SCHÖN

Nordiska Ämbetsmannakommittén för regionalpolitik

CLAES HÅKANSSON

Öresundskomiteen

LARS THOSTRUP

NORA

MATHIAS LINDSTRÖM

Kvarkenrådet

YVONNE SAMUELSSON

Østfold-Bohuslän/Dalsland

PAULA MIKKOLA

Nordkalotträdet

SARUNAS RADVILAVICIUS

AEBR

OLE DAMSGAARD

Nordregio

LISBETH GREVE HARBO

Nordregio

LÄNKAR

www.norden.org

www.aebr.eu

www.nordregio.se

